

Intervju

PETAR GLEBOV/PIXSELL

Razgovarao Denis Derk

denis.derk@vecernji.net

N

ovi hrvatski ministar kulture, povjesničar Zlatko Hasanbegović iz Instituta za društvena istraživanja Ivo Pilar od dijela kulturne javnosti nije dočekan uz dobrodošlicu. Iako je isključen iz utabanih kulturnih klanova, odlično je upoznat s hrvatskom kulturnom zbiljom.

Dio kulturne javnosti nije vam iskazao dobrodošlicu. Tvrde da niste stručni i da imate upitan stav prema antifašizmu, a onda i Ustavu.

Prostor javnoga govora u medijima proteklo desetljeće uzurpirala je interesno povezana manjina jednih te istih figura naše kulturne scene koja se smatra i njezinim arbitrom i glasnogovornikom svekolike, ne samo kulturne javnosti. Medijski sveprisutne sveznadare, uvijek iste verbalne zlostavljače i ljevičarske "doktoare opće prakse" ne samo što se uvijek pita za mišljenje, nego oni i određuju, eliminiraju, insinuiraju, prozivaju na ostavke, kadroviraju i naravno – inkasiraju. To je svojevrsni dokoličarski kulturni agitprop i "pokretni prijeki sud" koji se, na moju sreću, još uvijek kreće na "teorijskom planu" i nije prešao na "praktičnu" primjenu svoje "kulturne politike", tj. nije posegnuo i za revolucionarnim egzekucijama. Iako se na prvi pogled čini da je riječ o monolitnoj družini okupljenoj u borbi protiv "zla" utjelovljenog u mojoj osobi, zapravo je to šaroliko društvo sabrano tek u taktičku Facebook "narodnu frontu" protiv zajedničkog neprijatelja. Pomiriti i ujediniti stare kulturne veterane i ikone pozne socijalističke kulture prekaljene u SIZ-ovima, partijskim i ostalim komisijama te državnom nakladništvu, ideološki indiferentne kulturne "poduzetnike", starlete te mlade "postmarksističke" i "postjugoslavenske" teoretičare i "subverzivne" diverzante na državni proračun uistinu može samo velika nevolja. "Stari" su očajni jer su i u HNS-ovoj podjeli kulturnog plijena i kadroviranju nakon 2012. ostali "kratkih rukava", pa im se sada čini da je nastupilo trajno izmicanje tla pod nogama. Mla-

Izvorište harange na mene nije pitanje struke ili odnos prema "antifašizmu", uvjeren je ministar Hasanbegović

S novim ministrom kulture o pobuni protiv njegova imenovanja i prvim potezima

ZLATKO HASANBEGOVIĆ

Bio sam svjestan kontroverzi, očekivao sam napade, ali potajice sam se nadao da neće eskalirati u histeriju i javni linč

di su ljutiti jer im je jasno da se teorijsko-subverzivni aktivizam i medijsko djelovanje prebacuje s državnog kazana na "neoliberalno tržište". Najbizarnije su među njima veteranke ulične "revolucije" koje ne da nisu zadovoljne mojom pojavom, već bi za pet dana prosvjedovale i protiv ministrice koja bi bila simbioza Rose Luxemburg i Nade Dimić. Vrijeme je i da za hrvatsku kulturu padne Berlinski zid, pa kao što u politici postoje "lijevi" i "desni" koji se voljom naroda izmjenjuju na vlasti, nema razloga da kulturu monopolizira samozvana lijeva avangarda kulturnjačke klase. Mene kao ministra zapravo ne zanimaju banovičke, viskovići i frljici, tu nema ništa osobno, već brojni nevidljivi kulturnjaci, umjetnici i intelektualci koji stvaraju u živom prostoru hrvatske kulture i nikad ih se ništa ne pita.

Do sada su hrvatski ministri kulture bili povjesničar književnosti, arheologinja, glumac, pravnik i magistar muzeologije, leksikograf, povjesničar i arheolog, teoretičarka književnosti i skladatelj. Je li povjesničarska struka doista toliki antipod kulturi?

S obzirom na struke koje ste nabrojili nedvojbeno nije, prije da je njihova sinteza, jer strukovnim antipodom kulturnom području bio bi ministar koji je inženjer strojarstva, doktor fizike ili otorinolaringolog. No, ozbiljan odgovor proizlazio bi iz problematiziranja samog pojma kulture, kao i iz rasprave o viziji osobe koja obnaša ministarsku dužnost te o njezinoj ideji kulturne politike. Prema mišljenju kulturne javnosti, do danas je jedan od uspješnijih ministara kulture bio pravnik i magistar muzeologije

Božo Biškupić, ali i ostali bivši ministri, među kojima mi je većina strukovno bliska, pridonijeli su ojačavanju sektora kulture – i arheologinja Vesna Girardi Jurkić, i glumac Zlatko Vitez, i leksikograf Anton Vujić, i povjesničar i arheolog Jasen Mesić. Jedino je "teoretičarka kulture" uspjela sve demontirati, što je, priznat ćete, također svojevršno postignuće. Iako se operira tvrdnjama o mojoj nestručnosti, izvorište harange na mene nije pitanje struke ili odnos prema "antifašizmu" i to je svakome jasno, bio on kumica s Dolca ili akademik.

Proteklih je godina državni budžet bio u slobodnom padu. Najavljujete li izdašnije postotke?

Ministar kulture mora se izboriti za proračun resora, ali za našu vladu kultura je strateško i identitetsko pitanje pa se povećanje podrazumijeva, o čemu sam načelno razgovarao s premijerom Oreškovićem. Rušenje proračuna za kulturu na 0,49 kao najnižu razinu u povijesti ove države apsolutno je bilo nedopustivo. Jedan mi je od glavnih ciljeva izboriti se za njegovo postupno povećanje, ali stalno naglašavam kako je ključni problem način raspodjele novca unutar proračuna.

Znate li da kao ministar morate surađivati s vijećima za kulturu koja arbitriraju pri raspodjeli novca. Hoće li tu biti izmjena?

Upoznat sam sa Zakonom o kulturnim vijećima, a podrazumijeva se da ću s njima, posebice nakon izbora novih, i surađivati. Skandalozne su bile brojne arbitraže u dosadašnjim raspodjelama programskoga novca, i o tomu se proteklih godina puno javno govorilo, ali se nije uspjelo

ništa promijeniti. Nakon analiza i rasprava različitih stručnih skupina koje namjeravam utemeljiti, u vrlo brzom roku predložiti ćemo određene izmjene zakona, pa i Zakona o kulturnim vijećima. Što, naglašavam, ne znači njegovo ukidanje.

Kakvi su vaši kriteriji za raspodjelu državnog novca?

Jedan je od temelja mog programa definiranje nacionalnih i državnih interesa u području kulture pa se mora i jasno definirati koje su to strateški važne ustanove, a slijedom toga treba odrediti i mjerila za njihovo financiranje.

Kad je riječ o kulturnim institucijama, najviše novca troši se za hladni pogon. Kako više pomoći programima?

U javnosti se uglavnom površno percipira pojam hladnog pogona, kao da je to samo golem novac koji se isključivo troši na održavanje zgrada velikih ustanova. Najveća su stavka hladnoga pogona "živi ljudi", plaće umjetnika i drugih stručnjaka koji sudjeluju u ostvarenju programa. Treba početi i restrukturiranje velikih ustanova i zastarjelih ustroja, čega se nitko do sada nije ozbiljno prihvatio. Dugoročan cilj mora biti povećanje sredstava za programe, i u tom nam je smislu važno realistično povećanje proračuna za kulturu.

Činjenica je da državni revizori imaju puno kritika na poslovanje kulturnih institucija. Kako napraviti red u njima?

U vijećima svih kulturnih ustanova kojima je država osnivač i vlasnik treba birati stručne i kompetentne ljude koji će ozbiljno analizirati poslovanja: vijeća imaju važne ovlasti, ali često

ne ispunjavaju svoju ulogu. No, sigurno ću pokrenuti i dubinsku analizu poslovanja svih ustanova koje Ministarstvo financira.

Proteklih se godina puno uložilo u muzeje. Kako ta ulaganja iskoristiti na najbolji način?

Muzejsko-galerijska djelatnost posebno je bila u fokusu ministra Biškupića iza kojega su mnogi ostvareni muzeji, postavi i programi, pa je na tom njegovu naslijeđu ponešto tek dovršeno u mandatu Zlatar Violić. Skrivena od oka javnosti u vrijeme predizborne histerije ostala je činjenica koja uznemiruje: na zadnjoj sjednici Sabora po hitnom postupku izglasava se Zakon o muzejima, protiv kojega je ustala cijela struka. Zakon koji je potisnuo stručni aspekt i otvorio mogućnost da se muzej tretira kao trgovačko društvo izglasan je. Sektor kulture usklađen je s regulativom u procesu pristupanja Hrvatske EU u kome je prisutno načelo supsidijarnosti koje omogućuje zemljama članicama veću slobodu u čuvanju i promicanju kulture i baštine u čemu narodi i zemlje poput Hrvata i Hrvatske moraju bezuvjetno ustrajavati. Otvarati u okviru Zakona o muzejima pitanje tzv. usluga na tržištu nerazumno je i predstavlja ugrožavanje narodnih i državnih interesa s obzirom na to da se nacionalno blago od neprocjenjive vrijednosti za hrvatsku državu želi staviti u "merkantilni" kontekst roba i usluga. Muzeji kao ustanove od posebnog interesa za državu, koje čuvaju nacionalnu baštinu i sjećanje, imaju veliku obrazovnu i socijalnu ulogu te se ne mogu dovoditi u ovisnost o tržišnoj konjunkturi. Nanesena je velika

Nastavak na 6. stranici

Intervju

Protiv mene je dokoličarski kulturni agitprop i 'pokretni prijeviki sud' koji, na moju sreću, još nije primijenio svoju 'kulturnu politiku' i posegnuo za revolucionarnim egzekucijama

šteta i struci i nacionalnim interesima pa ću pokrenuti pitanje izmjene toga zakona.

Jeli propala građevinska dozvola za Hrvatski povijesni muzej i hoće li Ivica Prlander i dalje voditi taj projekt?

Sigurno ću o projektu razgovarati s dr. sc. Ivicom Prlanderom, mojim nekadašnjim profesorom, a tko će ga voditi, o tome se odluka neće donijeti preko koljena, nego nakon stručnih konzultacija. Na tom projektu otvara se i pitanje tzv. javno-privatnog partnerstva prema kojem sam osobno sumnjičav kada je riječ o kapitalnim i strateškim državnim kulturnim projektima koji nisu isto što i sportske dvorane koje bi trebale preživljavati od nastupa estradne "sitneži" i "krupeži".

Ima li Hrvatska previše nacionalnih kazališta?

Jedno je pitanje statusa nacionalnoga kazališta, a drugo je pitanje njihova financiranja u maloj zemlji kao što je naša gdje je previše nacionalnih kazališta, ali o tome trebamo otvoriti široku raspravu, kao i o Zakonu o kazalištima jer se važeći pokazao "neupotrebljivim".

Mislite li da HAVC na čelu s Hrvajem Hribarom radi dobro?

U javnosti o tome postoje kontroverze i podijeljena mišljenja. Jedni su apologeti HAVC-a, drugi su nezadovoljni raspodjelom novca, a treći preferiranjem stanovite filmske estetike. U ovom trenutku bilo bi pretenciozno s moje strane izricati apriorističke sudove. Iako mi to nije svojstveno, dopustite činovnički odgovor. Izvršit ću dubinsku analizu, saslušati argumente svih zainteresiranih i tek nakon toga odlučivati uvijek u dogovoru sa strukom. Film je strateška hrvatska kulturna industrija u kojoj, posebice ako se u značajnoj mjeri financira novcem poreznih obveznika, mora postojati dvosmjerna komunikacija između države i filmskih radnika. Staro načelo ovoga prostora – "sjaši Kurta da uzjaši Murta" – nije mi misao vodilja u ministarskom djelovanju, posebice ne u vezi s državnom kulturnom politikom prema hrvatskom filmu. Za razliku od mojih kritičara, stručnjaka za sve resore, od poljoprivrede do kulture, ja nisam sveznadar i potražit ću pomoć onih koji to znaju bolje od mene.

Kako konkretno pomoći hrvatskim izdavačima?

Ministar Hasanbegović, kažu, lišen je tzv. manjinskog sindroma

Prostor javnoga govora uzurpirala je interesno povezana manjina verbalnih zlostavljača i ljevičarskih "doktora opće prakse". Njih se pita o svemu

Knjiga i nakladništvo najviše su uništena djelatnost u prethodnom mandatu. Smatram da bi bilo korisno pristupiti izradi sveobuhvatnog zakona kojim bi se knjiga tretirala kao strateško hrvatsko kulturno dobro. Zakon bi trebao cjelovito razriješiti problematiku od pitanja načina i mjerila za dodjelu novčanih sredstava i državnih otkupa do problema prodajne i knjižarske mreže koja u pokrajini više i ne postoji. Nakladništvo opterećuju nelojalna konkurencija, stanovit metež i problem (ne)jasnih mjerila za dodjelu novca kojim jedni

Ne zanimaju me banovičke, viskovići i frljici, nego brojni nevidljivi kulturnjaci, umjetnici i intelektualci koji stvaraju u živom prostoru hrvatske kulture

postaju dvorski nakladnici i nakladnički celebrityji, a drugi nakladničke pariye koje se kažnjava po ideološkom ključu. Tek površnim uvidom u odobrene potpore i otkupe za 2015. godinu može se uočiti nerazmjer između onih koji su pretplatnici na potpore i otkupe i one koji ne mogu dobiti novac sve i da ponude na natječaj budućeg dobitnika Nobelove nagrade za književnost.

Kada ćemo dobiti zakon o medijima?

U mandatu prethodnika nije izrađen novi zakon jer su se zakoni ionako mijenjali samo parcijalno prema potrebama njihovih kadrovanja ili ojačavanja financiranja "njihovih" ustanova, udruga i pojedinaca. Osobno bih bio sretniji kad medijska problematika, uključujući i "raspodjelu beriva", ni na koji način ne bi bila u ovom resoru jer mu predstavlja stanoviti uteg oko nogu i dovođi do iscrpljivanja i kontroverzi

u javnosti, što otežava bavljenje krucijalnim problemom kulturne politike i skrbi za djelovanje i funkcioniranje kulturnih ustanova. Neupućeni promatrač mogao bi steći dojam kako ministar kulture ništa drugo ne radi nego arbitrira u podjeli plijena različitim "nevladinim" akterima.

U Europi, osobito u zemljama Europske unije, čini se da je sloboda umjetničkog izražavanja dosegla plafon. Imajući u vidu lani objavljene karikature u Charlie Hebdu, ima li ta sloboda neku granicu?

Svaka je sloboda ograničena slobodom i dostojanstvom druge osobe. Da bi se konzumirala sloboda, mora se imati dobar kućni odgoj i empatiju prema drugom. Ja zapravo ne vidim da je temeljni problem našeg vremena ograničavanje kulturne slobode, već jedna vrsta problema zlorabe slobode kada se iza toga kriju neki potpuno drugi interesi i ciljevi. Mi živimo u zemlji članici EU, a ne u totalitarnom poretku, i problem slobode je apsolviran. Samo treba naći pravu mjeru te slobode i odgovornosti. Nije sloboda sama sebi svrha. Ipak, bolje je kada ima "viška" slobode, pa i onda kada postoji opasnost da se zlorabi, nego kada je nema ili kada je ugrožena.

Lani smo imali skandal oko Huellebecqove predstave na Dubrovačkim ljetnim igrama?

To su pseudoskandali, a zapravo marketinške strategije za promociju određenih ljudi. Ne vidim tu nikakav poseban skandal. Mi živimo u mediokraciji i zapravo se medijska pompa često koristi za prikrivanje najobičnijeg mediokritetstva. Najbolje je biti "žrtva". Tada vas nitko ne pita što vi zapravo zastupate i kakav je uistinu vaš umjetnički, intelektualni ili bilo koji drugi izričaj.

Koje ćete priredbe idućih dana posjetiti kao ministar?

Posjetit ću Dubrovnik i Festu sv. Vlahu kada se predstavlja i program Dubrovačkih ljetnih igara.

Nećete intervenirati u program?

Naravno da ne. To je zatečeni program. Mandatno razdoblje završava ove godine i tada će se raspravljati o novim programima.

Vi ste pripadnik jedne vjerske manjine.

Ne bih to nazvao vjerskom manjinom. Pojmovi manjine i većine koji se koriste u etničkoj i nacionalnoj terminologiji ne mogu se

primijeniti na vjersko područje. U Hrvatskoj ne postoje "vjerske manjine" ili "većine", već tradicionalne vjerske zajednice koje je svaka na svoj način, od najveće Katoličke crkve do malenih židovskih zajednica, sastavni dio hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identiteta. Ove godine Hrvatska i Islamska zajednica obilježavaju stogodišnjicu zakonskog priznanja u Hrvatskom saboru. I kao uspomenu na bezbrojne muslimanske kulturne stvaratelje koji su ostavili neizbrisiv trag u hrvatskoj kulturi Ministarstvo kulture naći će načina da podupre obilježavanje te obljetnice. Lišen sam tzv. manjinskog sindroma, na mene se jednostavno ne može primijeniti ni na koji način.

Je li vam ministarski položaj žrtva ili zanimljivo iskustvo?

I žrtva i zanimljivo iskustvo. To je vrsta političke ponude koja se dobiva samo jednom ili nikad u životu. S obzirom na moj dosadašnji javni rad, bilo bi neodgovorno odbiti takvu ponudu, iako sam bio svjestan svih mogućih kontroverzi koje će to izazvati i koje me nisu iznenadile. Očekivao sam ih, ali sam se potajice nadao da to neće eskalirati u jednu vrstu histerije i javnoga linča.

Hoćete li posjetiti i Kumrovec koji djeluje u sklopu Muzeja Hrvatskog zagorja? Ima li tu muzeološko-turističkog potencijala?

Ima, naravno. To je sastavni dio hrvatske povijesti. U životu sam bio tamo barem desetak puta. Kumrovec treba demistificirati i dezideologizirati. To treba biti muzejski postav jednog razdoblja hrvatske povijesti koje se kroz postav treba kontekstualizirati i objasniti. To su sve mjehuri od sapunice. Puno tih tabua u stvarnosti uopće ne postoji. Ostavimo Kumrovec kao građansko hodočašće za sljedbenike titoističkog kulta, ali ga otvorimo svima koji su lišeni bilo kakvog političko-ideološkog sentimenta prema tom vremenu. Ono što sam do sada problematizirao u javnom životu, a to je jedna vrsta instrumentalizacije svih prostora opterećenih teškim povijesnim naslijeđem za rehabilitaciju stanovitih propalih državno-političkih projekata. Sva naša stratišta, od Bleiburga do Jase-novca, trebaju postati isključivo mjesta na kojima se komemorira žrtva, ništa više i ništa manje. Dakle manifestacije, komemoracije i žrtve ne smiju se zlorabiti za rehabilitaciju propalih državnih i ideoloških koncepcija.